ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 10.25 / 2025

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-6, ISSUE-2

GLOBALIZATSIYA JARAYONIDA OILA IJTIMOIY MUHITINING YOSHLAR AXLOQIGA TA'SIRI

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitish
metodikasi yo'nalishi (ma'naviyat asoslari)
2-kurs magistranti
Begaliyeva Muhayyo Shamsiddinovna
E-mail:begaliyevamuhayyo847@gmail.com
https://orcid.org/0009-0004-8164-674X

Annotatsiya: Maqolada globallashuv sharoitida oilaviy muhitning yoshlar axloqiy qiyofasini shakllantirishdagi transformatsion jarayonlari tahlil etiladi. Muallif an'anaviy tarbiya metodlarining raqamli asr talablari bilan to'qnashuvi, "kognitiv dissonans" muammosi va oilaning "ma'naviy filtr" sifatidagi yangi rolini tadqiq etadi. Maqolada milliy qadriyatlar va umuminsoniy tamoyillar integratsiyasi barkamol shaxs modelining asosi sifatida asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Globallashuv, oilaviy muhit, yoshlar axloqi, kognitiv dissonans, konstruktiv muloqot, gibrid tafakkur, aksiologik muvozanat, ma'naviy kompas.

Аннотация: В статье анализируются трансформационные процессы семейной среды в формировании морального облика молодежи в условиях глобализации. Исследуется столкновение традиционных методов воспитания с требованиями цифровой эпохи, проблема «когнитивного диссонанса» и новая роль семьи как «духовного фильтра». Обосновывается интеграция национальных ценностей и общечеловеческих принципов.

Ключевые слова: Глобализация, семейная среда, мораль молодежи, когнитивный диссонанс, конструктивный диалог, гибридное мышление, аксиологический баланс, духовный компас.

Abstract: The article analyzes the transformational processes of the family environment in shaping the moral character of youth under the conditions of globalization. It explores the clash of traditional upbringing methods with the demands of the digital age, the problem of "cognitive dissonance," and the new role of the family as a "spiritual filter." The integration of national values and universal principles is substantiated.

Keywords: Globalization, family environment, youth ethics, cognitive dissonance, constructive dialogue, hybrid thinking, axiological balance, spiritual compass.

Bugungi shiddatli evrilishlar zamonida globallashuv shunchaki chegaralarning ochilishi yoki iqtisodiy aloqalarning bog'lanishi emas. Bu — dunyoqarashlar to'qnashuvi, madaniyatlarning o'zaro imtihoni va qadriyatlarning "bozorga tushishi"dir. Ilgari farzand tarbiyasida oila yagona va mutloq "ma'naviy qo'rg'on" vazifasini o'tagan bo'lsa, hozirgi raqamli asrda ushbu qo'rg'on devorlari virtual olamning agressiv ekspansiyasi bilan yuzma-yuz kelmoqda.Abdulla Avloniy ta'kidlaganidek, "Tarbiya biz uchun yo hayot – yo mamot, yo najot – yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir" [1]. Bu o'git globallashuv davrida oilaviy muhitning sub'yektiv mas'uliyati nechoqlik yuqori ekanligini anglatadi. Yoshlar bugun "kognitiv dissonans" holatida — an'anaviylik va global trendlar orasida axloqiy ikkilanishni boshdan kechirmoqdalar.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 10.25 / 2025

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-6, ISSUE-2

Yoshlarimiz bugun ikki dunyo o‘rtasida turibdi: bir tomonda — ota-onadan meros bo‘lgan an’anaviy qadriyatlar, ikkinchi tomonda — internet orqali kirib kelayotgan jozibador trendlar. Bu holat fanda **"kognitiv dissonans"** deb ataladi, ya’ni yoshlar ongida "qaysi biri to‘g‘ri?" degan axloqiy ikkilanish yuzaga keladi. Endi ota-onaning vazifasi bolani tashqi dunyodan yashirish emas, balki uni cheksiz axborot ummonida to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatuvchi "ma’naviy kompas" bilan ta’minlashdir.

Globallashuv sharoitida oilaviy muhitning sub’yektiv omili — bu ota-onaning farzand bilan muloqot qilish uslubidir. Bugungi axborotlashgan jamiyatda yoshlar ongi "tayyor haqiqatlar"ni emas, balki "isbotlangan mantiq"ni tan oladi. Agar oilada ota-ona tomonidan qo‘llaniladigan tarbiya uslubi faqat buyruq va taqiqlarga (direktiv uslub) asoslansa, bu yoshlarda "ijtimoiylashuv inqirozi"ni keltirib chiqaradi.

Abu Nasr Forobiy ta’kidlaganidek: "Bolaga biror ishni buyurishdan avval, uning mohiyatini tushuntirish lozim. Zero, tushunib qilingan amal ixtiyoriy axloqqa, majburan qilingan amal esa vaqtinchalik niqobga aylanadi" [2]. Forobiyning ushbu fikri bugungi yoshlar psixologiyasiga to‘la mos keladi. Oiladagi qat’iy ierarxiya (diktatura) o‘smirda tashqi dunyoga nisbatan "axloqiy immunitet" hosil qilmaydi, aksincha, uni virtual makondagi turli shubhali guruhlar quchog‘iga itaradi. An’anaviy jamiyatda ota-onaning obro‘si ularning yoshi va oiladagi statusi bilan kafolatlangan bo‘lsa, raqamli asr bu muvozanatni o‘zgartirdi. Bugungi farzand ota-onasidan ko‘ra ko‘proq ma’lumotga ega bo‘lishi mumkin. Bunday sharoitda ota-onaning obro‘sini saqlab qoluvchi asosiy omil — ularning **"axborot madaniyati"** hisoblanadi.

Ota-ona internet xavf-xatarlarini, ijtimoiy tarmoqlar manipulyatsiyasini farzandidan ko‘ra yaxshiroq tushunsa va buni unga to‘g‘ri yo‘naltira olsa, bola o‘z-o‘zidan ota-onasini "hayotiy ekspert" sifatida tan oladi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek: "Yoshlar bilan muloqotda buyruqbozlik emas, balki ularning fikrini tinglash, o‘zaro tenglik va do‘stlik tamoyillariga tayanib ish ko‘rish bugun har qachongidan ham muhimroqdir" [3]. Do‘stona muloqot o‘rnatilgan oilada bola tashqaridan topgan shubhali ma’lumotini birinchi bo‘lib ota-onasi bilan muhokama qiladi.[4]

Barkamol shaxs modeli "gibrid tafakkur"ga tayanadi. Bunday tafakkur sohibi ajdodlar odobi orqali ma’naviy barqarorlikni saqlaydi, zamonaviy kompetensiyalar orqali esa global raqobatda zafar quchadi. Integratsiya — barqaror taraqqiyot garovidir. Faqat an’anaga yopishib olish "madaniy turg‘unlik"ka, faqat ilmga berilish esa "ma’naviy ildizsizlik"ka olib keladi.

Oilada milliy qadriyatlar — tarbiyaning "kompasi", ilmiy bilimlar esa uning "dvigateli" bo‘lishi shart. Kompassiz dvigatel kemani jar yoqasiga yetaklashi hech gap emas. Shu bois, ota-ona farzandiga bilim berar ekan, uni qaysi maqsadda (ezgulik yo‘lida) ishlatish kerakligini ham an’anaviy qadriyatlar misolida singdirishi lozim. M. Kuronov ta’kidlaganidek, "Ma’naviy-axloqiy tarbiya oiladan boshlanadi va u xalqaro miqyosdagi ma’naviyat bilan uyg‘unlashganda samarali bo‘ladi" [3].

Xulosa qilib aytadigan bo’lsak,oila muhitidagi integratsiya jarayoni — bu barqaror taraqqiyotning fundamental kafolatidir. An’ana — insonni yerda tutib turgan "ildiz" bo‘lsa, ilm-fan — uni ko‘klarga ko‘taradigan "qanot"dir. Faqat ildizi mustahkam va qanoti kuchli qushgina global makonda erkin va xavfsiz parvoz qila oladi. Ota-onaning sub’yektiv faoliyati ana shu ikki omilning muvozanatini saqlashga yo‘naltirilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1.Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: "O‘zbekiston", 2016. – 56 b.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 10.25 / 2025

VOLUME-6, ISSUE-2

2.Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari. – Toshkent: "O‘zbekiston", 2020. – 400 b.
3.Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: "Abdulla Qodiri" nomidagi xalq merosi nashriyoti, 1993. – 224 b.
4.Avloniy A. Turkiy Guliston yoxud axloq. – Toshkent: "O‘qituvchi", 1992. – 160 b.
5.Kuronov M. Milliy tarbiya metodologiyasi. – Toshkent: "Ma’naviyat", 2011. – 280 b.